

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XVI. De speciebus impressis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

*Risus unius
triatur.*
sed solum dum conjungitur delectatio cum aliqua admiratione (unde pueros & fatuos semper penè ridere cernimus, quod scilicet omnia admirentur) sæpe enim rebus varijs delectantur homines, quæ tamen risum non movent, ut in diversis objectis visus, & gustus cernitur. Quæ assignatur causa à nonnullis, cur Christus nunquam riserit, quod scilicet nihil unquam verè admiratus sit, nec quidquam ei acciderit inexpectatum. Est autem ipse actus ridendi *vi-
bratio quadam, seu titillatio septi transversæ* (quod à nonnullis diaphragma appellatur) & *musculorum thoracis, seu pectoris, & oris.* Risus proinde plurimum homines dilatat: quod in causâ est, cur qui hilaritati & risui multum dediti sunt, faciliè pinguescant.

IX.
*Visus ori-
tur fletus.*
Risui opponitur fletus, qui ex dolore, contrariâ causâ oritur. Sicut ergo per delectationem dilatantur partes supradictæ, ita per dolorè eadem, & partes quædam circa oculos coarctantur, & constringuntur: ex quo fit, ut exprimantur ex oculis lachrymæ. Has tamen etiam subinde contingit excuti risu: dum enim alia dilatantur, partes juxta oculos constringuntur, sicque exiliunt lachrymæ, licet non in tantâ copîâ ac dolore & fletu.

X.
*Lachryma
nonnum-
quam ex-
cutitur risu.*
Quæres, utrùm sensus materialis percipere possit objectum spirituale? Communis sententia est, sensus qui de facto sunt, non posse percipere objectum spirituale, vel divinitus. Hoc tamen constantius asseritur, quàm probatur, præsertim cum concedatur posse oculum nostrum elevari ad videndam lucem & colorem supernaturalem, quæ aiunt nonnulli esse in corporibus beatorum. Ad hoc tamen dici potest, sicut intellectus, qui potest cognoscere objectum aliquod naturale, potest etiam elevari ad cognoscendum objectum supernaturale; ita eodem modo poterit sensus aliquis, quia est virtus videndi colorem, elevari ad videndum colorem supernaturalem, seu

ad percipiendum objectum quod solum est improportionatum, quia supernaturale; hanc enim improportionem supplet elevatio. Unde, si posset etiam dari sonus aliquis supernaturalis, probabile est posse auditum nostrum ad eum percipiendum elevari: quod idem est de alijs sensibus respectu suorum objectorum, quæ solum habent improportionem supernaturalitatis: proprium enim est potentie obedientialis supplere defectum, & improportionem in efficiendo actus supernaturales.

XI.
*Elevari
nequit au-
ditus ad
videndum.*
At verò non potest Deus efficere ut res habeat effectum formalem, cujus non est capax: quare sicut non potest Deus efficere ut auditus videat, quantumcunque ipsum elevari ad efficiendam & recipiendam visionem coloris, quia scilicet non potest auditum facere potentiam videndi, ita nec facere potest ut oculus videat objectum aliquod spirituale, quantumcunque efficere possit ut eliciat & recipiat actum perceptivum illius objecti, ut in Physicis diximus cum de potentia obedientialis, disp. 27. sect. 4. & 5. hic enim non est sola improportio supernaturalitatis, ut in intellectu respectu actus & objecti supernaturalis, sed aliud genus improportionis, quale est inter visum & sonum, auditum & colorem &c. quæ improportio secundum omnes non potest suppleri à Deo.

XII.
*Implicat
potentia
materialis,
quæ videtur
objectum
spirituale.*
Quod si ulterius inquirat quis, utrùm saltem sit possibilis potentia materialis, quæ videre possit naturaliter objectum spirituale? Existimo talem potentiam implicare: sequeretur enim ex jam dictis, posse talem rem materialem elevari ad videndum Deum; quod per se videtur à rectâ ratione alienum: sic namque sequeretur, brutum elevari posse ad videndum Deum: quod tamen omnes maximum reputant incommodum.

DISPUTATIO XVI.

De speciebus impressis.

SECTIO PRIMA.

Sintne species impressæ in sensibus.

I.
*Ex objecto
et potentia
varietur no-
titia.*
EX objecto & potentia paritur notitia: cum ergo jam viderimus quo facto, & per quid potentia concurrat, videndum, quid hac in parte agat objectum, quod est alterum actuum principium.

II.
*Species est
duplex, im-
pressa, &
expressa.*
Species in duplici sunt differentiâ, alia enim est species impressa, alia expressa. Hæc est formalis similitudo, seu expressio, & representatio objecti, estque formaliter actus ipse intellectus, vel potentia materialis cognoscitiva. Illa est principium determinans potentiam cognoscitivam ad eliciendam speciem expressam: vocatur verò impressa, quod imprimatur communiter ab objecto, ut color imprimat speciem sui in oculo. Hæc proinde species dicitur vicaria objecti, utpote cujus loco ad actum concurrat.

III.
*Species sunt
accidentia,
non substan-
tia.*
Sunt autem species impressæ accidentia quædam ab objectis per medium diffusa, non substantiæ, ut volebant aliqui; nec enim ad earum munus requiritur substantia, sed sufficiunt qualitates quædam intentionales, ut nimirum actus vitales partialiter producant. De his ergo præsens instituitur disputatio. Quia verò potentia sunt in duplici differentiâ, materiales aliæ, aliæ spirituales, de utrisque inquirendum, an habeant in se hujusmodi principia effectiva actuum, seu species impressas.

IN potentia visivâ dari species impressas communis est omnium opinio: probaturque varijs experimentijs, quarum hic nonnullas ex clarioribus subijciemus.

Primò ergo, si inter potentiam & objectum interjiciatur corpus aliquod opacum, non videtur objectum illud; quod indicio est trajici aliquid rectâ per medium ab objecto in potentiam, quod impeditur interpositione corporis rei illius per medium trajectæ incapacis: nisi enim hujusmodi aliquid trajiceretur, quod recipi deberet in medio, non esset cur visio magis impediretur per corpus illud interjectum, quàm intellectio, nec cur requireretur medium diaphanum. Secundò, idem ostenditur in visione objectorum per speculum, & res alias diaphanas obductas à tergo corpore opaco, quod indicat ob ijs reflecti aliquid in oculum, hoc autem nil aliud est quàm species impressa, ergo.

Tertiò idem ostenditur ex interjectione vitri inter oculum & objectum, ex cujus variatione variatur visio: quod signum est, aliquid per illud trajici à liquo modo conducens ad visionem. Imò lædi subinde experimur oculos per interpositionem hujus-

I.
*In oculo sunt
species im-
pressa.*

II.
*Variis ex-
perimentijs
probatum
dari in o-
culo speciem
impressam.*

III.
*Læduntur
subinde o-
culi inter-
positione
vitri, quod*

arguit ali-
quid ab ob-
jecto in oculis
trajici.

eemodi vitri, quod indicat, aliquid per illud in ocu-
los transmitti, quod dolorem in ijs efficiat. Quarto,
virga mediâ ex parte aquæ immersa videtur curva;
quod arguit, esse aliquam ibi reflexionem, aut re-
fractionem specierum. Quinto, in longissima distan-
tiâ non videtur exiguum aliquid objectum, quia sci-
licet non potest tam procul emittere speciem sui: si
autem merè visum terminaret, posset videri; ad ter-
minandum enim præcisè non requiritur ut objectum
sit præsens, ut constat in intellectione, inter quam &
objectum, licet interjiciatur corpus aliquod opacum,
constituaturque objectum in maximâ distantia, per
quod fit ut non sit præsens, adhuc tamen percipi-
tur.

IV.
Denturne
in auditu
species, est
incentum.

In auditu etiam dari species asserit communis sen-
tentia, quod tamen non tam clarè ostenditur, atque
de visu. Probat ex reflexione & velocitate quâ so-
nus auditur, vel directus, vel reflexus; ergo trajice-
re debet per medium speciem sui. Posset tamen di-
ci, non species tunc, sed sonum realem per medium
diffundi.

V.
Quomodo
species, vel
sonus defe-
ratur.

Quæres, quo modo species, vel sonus realis defe-
ratur? dicunt aliqui id fieri per motum localem. Sed
contra; licet enim sonus, ut supra dictum est disp.
præcedente, sect. 3. producat primò per motum
localem, & corporum collisionem, fieri tamen ne-
quit, ut aer tantâ velocitate feratur, in locum præfer-
tim tam distantem, præcipuè quando tam leviter
primò moveretur aer, sicut dum homo loquitur vel ex
levi tactu fidum. Contra secundò, cum duo homi-
nes rectè sibi oppositi loquuntur, non possent se in-
vicem audire; aer quippe ad utrumque pervenire
non potest, sed motus ab uno occurrens aëri moto
ab altero illum impediret. Imò in hoc casu, dum duo
ex adverso positi sibi invicem simul loquuntur, si
sonus situs sit in motu locali, vel per illum deferatur,
sequitur aërem moveri motibus contrariis. Con-
trà tertio, etiam flante vento, fertur contra eum
sonus; ergo non deferatur per motum. Contra quar-
tò, cum Petrus in medio templi vel gymnasi loqui-
tur, vox undequaque diffunditur, & in partes planè
oppositas; vox autem solum versùs illam partem
ferri deberet, versùs quam imprimitur motus, nisi
impedimentum aliquod occurrat, ut constat in alijs
omnibus rebus motis. Novè ergo, & novè partes
soni producantur successivè & continuè, ut d. 5. de
gen. l. 4. latius est declaratum.

Non potest
sonus de-
ferri per
motum loca-
lem aëris.

VI.
In olfactu,
gustu, &
tactu non
dantur spe-
cies.

In olfactu, gustu, & tactu nulla videtur necessitas
statuendi species. Ratio est, quia species est ex natu-
rà suâ vicariâ objecti, seu ordinata ad supplendum
ipsius defectum: tunc ergo solum requiritur, quan-
do objectum non adest; sed objectum horum sen-
suum nunquam non adest, ergo nunquam eget vica-
riâ, & consequenter non potest naturaliter dari spe-
cies odoris, gustus, & tactus in his potentijs, cum ob-
jecta ipsa per se semper concurrant.

VII.
Dices, sub-
stantia non
sunt per se
operativa,
ergo gent
speciebus.

Dices; objecta omnia debere agere per species,
quia substantiæ non sunt operative immediate ad
extra. Contra primò, nec operantur, sed solè quali-
tates, nempe sonus, odor, sapor, &c. Contra secun-
dò, producant per adversarios species in subjectis
extraneis, ergo operantur ad extra, cum non minus
productio speciei sit ad extra, quàm productio actûs
auditionis, olfactionis, &c. Deinde, cur in visione re-
quirantur species videtur peculiaris ratio præ alijs
sensibus, visus enim petit objectum non esse omni-
nò præsens, sed in aliquâ distantia: alijs autem sensus
non hoc petunt, ut constat, ergo licet ponantur spe-
cies in visu, nulla tamen urget necessitas eas ponendi
in alijs potentijs.

VIII.

In phantasiâ dari species videtur clarum: primò
enim, homines dormientes exercent actûs imagina-

tionis, quando nullus sensus, nisi ad summum valde in phanta-
exiguè, & imperfectè operatur, ergo habet phanta-
sia suas species independentes ab operationibus & specibus
speciebus sensuum externorum. Quod etiam alijs a-
nimantibus contingit, præcipuè canibus. Præterea,
homines & bruta recordantur præteritorum, ergo
habent illorum species.

IX.
Quæret aliquis, an in phantasiâ fiat species insen-
sata? Insensata dicuntur earum rerum species, quæ
nullo sensu percipiuntur, ut in communi exemplo
cum ovis fugit lupum, vitat venenosam, carpit salu-
brem herbam: quæritur utrum ovis tunc apprehen-
dat lupum ut inimicum, sanitatem in hac herbâ, in-
salubritatem in illâ, &c.

X.
Ad solutionem Notandum quod quotidie usu-
venit, etiam hominibus; cibus enim qui huic sapit,
alteri ita est insipidus, ut eum ne gustare quidem su-
stineat. Sic etiam nonnulli conspectu felis toti co-
horrescunt: alij hunc, alij illum florem, licet suavissi-
mum ferre nequeunt: unde nonnulli rosæ nec aspe-
ctum, nec contactum, nec odorem pati possunt: hoc-
que etiam ante discursum rationis, per meram scili-
cet imaginationem.

XI.
Quo posito, dico; mihi ob hæc non videri neces-
sarium concedere esse in phantasiâ hujusmodi spe-
cies insensatas, cum omnia referri possint in species
sensatas, seu rerum perceptarum à sensibus externis.
Ovis ergo non apprehendit in lupo inimicitiam, il-
lum quippe fugit, cum primò statim conspiciat. Ra-
tio ergo horum omnium est, quod est diversâ com-
plexione diversarum rerum, nonnulla quæ alijs ju-
cunda videntur, alijs planè displiceant, ut jam osten-
di. Ipse ergo aspectus lupi est horridus, & injunc-
tus ovi, sicut aspectus felis homini, qui tamen tunc
non apprehendit ullam inimicitiam, aut hujusmodi
quidquam in fele: unde si postea interrogetur cur
ita cohorrerit, nullam reddit hujusmodi causam;
sed solum quod aspectus felis sit ei injunc-
tus. Quare licet cognoscat felem non esse ullo modo
nocivum, non minus tamen cohorrere quàm an-
tea.

XII.
Sic quia odor hujus herbæ est ingratus ovi, gra-
tus odor illius, propterea hanc comedit, non illam:
sicut etiam equos videmus comedere scenum, vel a-
venam, non carnem: canes è contra carnem, non fœ-
num, quia his gratus est unus cibus, non alius. Nec
tamen quæ hic diximus, ita intelligenda sunt, ut ni-
hil omnino cognoscat imaginario, nisi quod directè
priùs cognoverit sensus externus, ut postea dicemus,
sed quod asserimus, est phantasiâ non habere spe-
cies hujusmodi rerum purè insensatarum, qualis est
inimicitia, odium &c. licet fortè in homine, cujus
perfectior est imaginativa, alia sit ratio.

SECTIO II.

Peculiaris quadam de speciebus, & sensibus
materialibus.

Quæret aliquis, utrum sensus externus habeat
speciem sensibilibus communis? Sensibile commu-
ne dicitur, quod vel percipitur pluribus sensibus,
vel ad quod cognoscendum, ab intellectu vel ima-
ginatione desumitur occasio ex varijs sensibus, ut
sunt figura, motus, ubicatio, duratio, magnitudo, di-
stantia, numerus, &c. de quo dictum est supra d. 14.
sect. 1. & 3. ubi tanquam probabilis asserui hæc
sensu, quamvis non omnino clarè & perfectè, per-
cipi.

Dices; ut intellectus discernat duo inter se dista-
re, non est opus ut oculus ullas ubicationes videat,
sed

Resp. Sub-
stantias non
per se, sed
per suas
qualitates
hic operari.

IX.
Verum in
phantasiâ
dantur spe-
cies insen-
sata.

X.
Mira in
naturâ
animalia.

XI.
Nulla ex
perceptis
probat dari
in phantasiâ
speciem insen-
sata.

XII.
Cur ovis
herbam sa-
lubrem co-
mest, non
foenum.

videre cor-
pus interio-
rum, est vi-
dere ubica-
tionem.

III.

Videtur dura-
tionis est suc-
cessiva.

sed sufficit quod illa videat, & aliquid interjectum. Contrà videre aliquid interjectum est videre ubica-
tionem, interjectio enim est interpositio, interpo-
sitiō autem idem sonat ac rei alicujus tali loco, seu
inter duo, positionem.

III.

Dices secundò, si videatur duratio, ergo visio sin-
gulis momentis petit, cum duratio fluat. Resp. nihil
esse incommodi quòd visio durationis sit successiva,
sicut objectum ipsum. Quod omnes concedere de-
bent in visione dum quis spectat fluvium præterla-
bentem, aut rem aliquam ante fenestram, vel angus-
tam rimam transeuntem, cum singulis momentis
sit nomen objectum.

IV.

Species non
est imago
objecti prius
visi.

Quæres secundò, qualis imago aut similitudo ob-
jecti sit species? Resp. non esse imaginem prius vi-
sam, sicut est imago Cæsaris ex. gr. aliqui oculus
non videret immediatè objectum ipsum, imò nec
omnino illud perciperet, nisi per discursum: ideò
enim discurret intellectus, quia ab unâ re pervenit in
cognitionem alterius, sicut visâ imagine Cæsaris
statim à cognitione imaginis transit ad cognitionem
ipsius Cæsaris.

V.

Cur species
vocetur
imago obje-
cti.

Dicitur ergo species imago & similitudo objecti,
non quòd sit quid prius cognitum, sed quòd sicut
imago Cæsaris tanquam quid prius cognitum ducit
in noticiam Cæsaris, ita species tanquam semen ob-
jecti est simul cum potentiâ causa cognitionis, &
sic est similitudo virtualis & effectiva objecti. Sicut
cognitio, quia reddit nos formaliter cognoscentes
objectum, dicitur similitudo illius formalis, licet ip-
sa entitativè sit subinde objecto dissimillima, nam
accidens est similitudo & representatio substantiæ,
res spiritualis rei corporeæ, finita infinitæ, & è con-
trà. Et licet intellectus ipse, & lumen gloriæ possint
aliquo modo vocari imago objecti hoc sensu, cum
concurrant ad efficiendum illius cognitionem, pecu-
liari tamen modo hoc tribuitur speciei, utpote semi-
ni & vicariæ objecti, & illius loco specialiter ad hoc
munus substituta.

VI.

Experientiâ
probatum non
videtur speciem im-
pressam, sed
ipsum obje-
ctum.

Quòd verò species impressa visualis non sit ima-
go aliqua visa, sed solum terminetur visus ad obje-
ctum ipsum, probatur: primò enim quicumque in-
spiceret speculum, videret imaginem illam, sicut
imaginem Cæsaris in pariete depictam, quod tamen
est falsum: manifestà quippe constat experienciâ
hominem brevis visus, si stet propè speculum, non
posse in eo quidquam clarè cernere, si res repræsen-
tata sit paulò remior: quod signum evidens est
non cerni aliquid quod est in speculo, cum illud sit
propè, & consequenter objectum proportionatum
curto hominis illius visui. sed videt rem ipsam remo-
tè à tergo positam. Deinde, si quis astans speculo, utat
ur perspicillis, quæ juvant ad rem videndum propè,
nihil videbit clarè in speculo, si res repræsentata pro-
ponatur à longè, secus si perspicilla juvent ad rem
videndum procul: manifestum ergo est non videri
quidquam in speculo.

Alia ejus-
dem rei ex-
perientia.

SECTIO III.

Satis fit quibusdam experienciis circa species.

I.

Conducit
hæc sectio ad
naturam
speciei de-
clarandam.

Hæc sectio & utilitati deserviet, & curiositati:
plura enim & difficillima indices contingunt,
quæ semel declarasse expedit, præsertim cum ex eo-
rum explicatione, specierum, quarum hic noticiam
præcipuè spectamus, natura clariùs innouescat.

II.

Cur objecti
appareat
quasi esset in
speculo.

Quæres ergo primò, cur objectum appareat qua-
si esset in speculo, & non in loco ubi est? Resp. non
apparere in ipso speculo, seu in illius superficie, sed
veluti demissum interius, & quasi à tergo, in eadem
distantiâ versùs illam partem, quâ objectum re ipsâ

distat ex alterâ. Ratio verò cur videatur objectum
esse versùs illam partem, seu à tergo speculi, est, quia
species ex illâ parte reflectuntur, & veniunt ad ocu-
lum, sicque quasi ibi de novo incipiunt: unde sicut
in visione directâ, ideò videtur abjectum ex illâ par-
te quâ est, quia inde primò incipiunt species; ita in
reflexâ videtur esse ex aliâ parte, quia per illam re-
flexionem ex alterâ parte species denuò quasi inci-
piunt. Quæ etiam est causa, cur Echo audiat ab eâ
parte à qua vox reflectitur, non ab ea in qua vox pri-
mò incipit.

Cur Echo
audiat
quasi in lo-
co, unde vox
reflectitur.

III.

Vnde ex ve-
lo serico ru-
bro reflectit-
ur color rubeus.

Quando verò appenso in sole velo serico rubro,
aut alterius coloris, omnia in quæ reflectitur lux illa,
videntur illius coloris, ratio est vel quòd verè tunc
per reflexionem illarum specierum videatur ipse co-
lor ruber in velo, licet valde imperfectè, quia corpus
in quod emittuntur species, non est ita aptum reflexi-
oni, vel quòd tunc per radios solis producat lux
rubra, juxta dicta suprà d. 14. l. 2. n. octavo.

IV.

Cur in fluvio
res appa-
reant ordine
inverso.

Quæres secundò, cur in fluvio res omnes cernan-
tur ordine inverso? homo enim se in fluvio aspiciens,
capite apparet deorsum, & pedibus sursum. Ratio
est, quia omnia cum proportionem, eodem ordine ex
alterâ parte fluminis, & speculi quasi retro appa-
re debent, quo sunt ex illâ parte, ex qua primò spe-
cies incipiunt: unde caput hominis, cum sit in re
cælo vicinior, quàm sint ejusdem pedes, debet etiam
hoc modo apparere.

V.

In speculo
cur facies
appareat in-
versa.

Et hæc etiam ferè est ratio, cur in speculo facies
appareat inversa, ita ut pars dextra correspondeat
dextræ intuentis, & sinistra sinistræ, quæ scilicet re-
cta reflecti debent omnia, prout speculo opponun-
tur, & non ordine transverso, seu contrariâ viâ. Si
ergo facies directâ respiciat orientem, reflexa neces-
sariò respicit occidentem, non tamen mutando la-
tera, sed ut dixi, ita, ut dextra adhuc correspon-
deat dextræ, & sinistra sinistræ.

VI.

Non se ha-
bet facies in
speculo, sicut
si homo se
inverteret.

Hoc autem quòd ita se habeat, manifestà constat
experientiâ: nec enim habet se facies in speculo sicut
si homo se inverteret, ita ut cum obvertit faciem
versus Orientem, dextra pars corporis correspon-
deat austro, sinistra aquiloni; si verò se invertat, &
respiciat Occidentem, sinistra correspondeat Aus-
tro, & dextra Aquiloni. Sed in speculo cum homo
respicit Orientem, dextra pars tam corporis & fac-
iei in se, quàm ut apparet in speculo, correspondet,
Austro, sinistra Aquiloni. Unde, si quis habeat næ-
vum, vel maculam in aliquâ parte faciei, illa pars in
speculo, respondet eidem parti cæli, cui respondet
in ipsâ facie. Quod idem contingere quis animad-
vertet, si, dum speculum intuetur, alteram manum
moveat.

VII.

Homo inspi-
ciens specu-
lum videt se
illic in suo
oculo repræ-
sentatum.
Cur Echo
sciat sub-
indere replica-
tur.

Id verò notandum, nempe, cum quis speculum in-
spicit, non solum videre ipsum se in speculo, sed in
suo etiam oculo. Cujus ratio est, qui per specu-
lum reflectuntur species in oculum, qui cum sit dia-
phanus, & quoddam veluti speculum similes vicissim
species reflectit, & hac ratione videt se in suo oculo
repræsentatum. Quæ similiter est causa cur echo ter
vel quater subinde multiplicata audiat, nempe ob
multiplicem refractionem vel specierum, vel soni.

VIII.

Cur virga
ex parte im-
mersa aqua
appareat
curvata.
Quomodo
circulares
oculis subin-
de illudant.

Quæres tertio, cur virga in se recta appareat in
aqua, curva si media solum immergatur? Resp. id
provenire ob diversitatem medij, quod cum ubique
non sit ejusdem crassitie, diversi nodè accipit &
transmittit species: ex quo fit ut una pars diverso mo-
do repræsentetur ab aliâ, & videatur esse diversæ ra-
tionis. Quo pacto putantur circulares variis subin-
de modis illudere oculis intuentium, nempe per im-
mutationem medij: ita tamen, ut non percipiatur.

IX.

Hic notandum, non omnia corpora esse media
perinde apta soni, & specierum coloris: sono nam-
que

*Specierum
coloru corpo-
ra tantum
diaphana,
soni den-
sitas &
opaca sunt
capacia.*

*Quid sit
specierum re-
flexio.*

*X.
Aqua est
subiectum
soni.*

*XI.
Unde ex ve-
hemente sono
lædatur sub-
iectum poten-
tiam.*

que tam aptum medium est corpus densum & opa-
cum, quam diaphanum: unde experientia quoti-
diana constat, si quis aurem apponat alteri extremi-
tati columnæ lapideæ, fore ut audiat sonum in alte-
ra extremitate productum, non tamen productum in
aëre, vel alio corpore à columnâ illâ separato. Cor-
pora diaphana, si a tergo re aliquâ opacâ obducun-
tur, reflectunt species coloris: reflexio enim nihil est
aliud, quam productio alicujus versus primum agens,
ac proinde est necessarium ut id quod reflectit quali-
tatem aliquam, sit aptum illam in se recipere, cum
reflectat producendo aliud simile per eam partem
illius, quam in se habet.

Quæres quintò, utrum etiam aqua sit subiectum
soni? Negat P. Hurt, hic d. 17. f. 3. n. 23. Contrarium
tamen existimo probabilius cum Conimb, hic l. 2. c.
8. q. 2. a. 1. P. Arriaga hic d. 5. f. 3. n. 45. P. Oviedo
hic, Cont. 4. p. 1. n. 10. & alii: tum quia id affirmat
Aristoteles l. 2. de An. c. 8. tum quia strepitum aquæ
per loca aspera decurrentis, & in imo murmur eden-
tis audimus: tum quia silere eâ de causâ solent pis-
cantes, ne pisces abigant: tum denique quia, ut refert
Plinius l. 10. Nat. Hist. c. 70. pisces in quibusdam vi-
variis strepitu quodam ad cibum vocari sunt soliti.

Quæres sextò, unde proveniat ut ex vehemente
sono lædatur potentia? Primò, si asseramus verum
& realem sonum usque ad aurem pertingere, minor
est difficultas: tunc enim dici posset, licet modera-
tus sonus delectet auditum, sicut & calor tactum,
qui tamen, si nimius sit, eum lædit, sic etiam & sonus
vehemens. Sed quia etiam albedo intensa disgregat,
& lædit organum visus, ad quod tamen realiter per
se non pertingit, sed solum per speciem, alia reddi
huius rei debet causa, saltem in colore. Probabile ergo
mihi videtur intensum sonum, & speciem albedi-
nis rapere veluti potentiam ad actum valde inten-
sum, & hac ratione excitare, & attrahere ad illam
partem corporis spiritus vitales magnâ copiâ, qui ca-
lore suo inflamment & lædunt sensorium; sicut simi-
li ratione intenso studio læditur caput, ut constat
experientia.

SECTIO IV.

*De turne species in intellectu; & in quo
genere concurrant.*

*I.
Nihil aliqui
dicunt spe-
cies esse eius-
dem speciei
cum objectis*

*II.
Species est
eiusdem spe-
ciei intentio-
nalis cum
objecto, non
per se.*

A Ntequam statuamus quid hac in re sit dicen-
dum, quædam circa naturam specierum anno-
tanda. Dixerunt ergo aliqui, species impressas esse
eiusdem speciei cum suis objectis. Ita sentire videtur
Durandus in 2. dist. 3. q. 3. & alij nonnulli. Sed con-
trâ, tunc enim species leonis esset leo, species lapidis
lapis, species Dei Deus, &c. Deinde, si species albe-
dinis sit albedo, & nigredinis nigredo, ergo in aëre,
speculo, & oculo est simul albedo, nigredo, & om-
nes colores, qui tamen sunt impossibiles in eo-
dem subiecto, omnes enim horum species sunt in
aëre, & speculo.

Si quando ergo dicantur species impressæ esse
eiusdem speciei cum objectis, intelligi debet, non
quod sint eiusdem speciei physice, sed intentiona-
lis, quod scilicet objectum virtualiter & effectivè ad
vivum exprimant, & representent: sicut actus intel-
lectus dici potest hoc sensu eiusdem speciei intentio-
nalis cum suo objecto, quod scilicet illud formaliter
referat ac representet, non tamen eiusdem speciei
physice, cum omnis creatus actus intellectus sit ac-
cidens, qualitas, spiritualis, finitus, objectum subin-
de substantia, quantitas, corporeum, infinitum, imò
negatio, vel Chimæra.

Nec etiam, ut volebant alij, sunt species impressæ
idolum quoddam, seu formalis similitudo objecti,
per quod idolum prius visum percipiatur objectum:
sic enim, ut diximus, sensus discurrerent, per unius
enim cognitionem ad alterius notitiam devenirent.
Deinde, nec sunt formales repræsentationes obje-
ctorum; sic namque non essent species impressæ, sed
expressæ, & ejusdem planè rationis cum actibus.

Notandum secundo, phantasiam pro hoc statu
semper in operationibus comitari intellectum: quod
exinde ostenditur; primò, quia videmus læso organo
corporeo, non posse homines eo modo operari quo
antea, ut constat in amentibus. Ratio verò cur infa-
niant subinde circa unum objectum homines, non
circa aliud, vel provenit ex mutatione notabili tem-
peramenti, vel quod vehemens aliqua species illius
objecti immittatur, quæ, ubi excitatur: rapit ad se,
& quasi possidet potentiam circa illud objectum.

Uterius verò probatur, dum operatur intellectus,
operari semper phantasiam, vel antecederet ad in-
tellectum, vel concomitanter, vel consequenter: an-
tecedenter, nam prius quasi naturâ debet antecedere
phantasma operationem intellectus tanquam quid
excitans & determinans intellectum ad operandum
circa tale vel tale objectum: phantasia verò determi-
natur à sensibus, vel ab humore aliquo in corpore,
qui spiritus quosdam ad cerebrum transmittit, ip-
sumque immutat, & nonnumquam turbat: ex quo
provenit ut cholericis de rixis, & præliis somnient,
phlegmaticis de aquâ, & fluminibus, melancholicis
de rebus tristibus &c.

Concomitanter subinde operatur phantasia, nam
quando cogitamus de re quapiam spirituali, ut de
Angelo, imaginamur rem aliquam materialem, ut
juvenem alatum: item Deum Patrem concipimus
ad modum venerandi cujusdam senis, gratiam in-
star lucis, vel alterius formæ materialis, &c. Demum
consequenter, quia quando semel excitatus intel-
lectus per aliquod phantasma, postea discursu paula-
tim ad aliud & aliud objectum per species universales
pervenit, vel saltem cognoscit actus suos, aut aliud
huiusmodi, tunc probabile est phantasiam producere
speciem aliquo modo similem rei, de quâ cogitat in-
tellectus: quod eo fine fit, ut cum in viâ ordinetur
phantasma ad excitandum intellectum, possit postea
habere speciem in promptu, per quam id præstet; &
in hoc superat phantasia hominis, ut supra diximus,
phantasia aliorum animalium.

Dices, non eget intellectus phantasmate ad exci-
tationem, potest enim excitari à voluntate, quæ im-
perat frequenter intellectui, ut de hoc vel illo obje-
cto cogitet. Sed contrâ, nihil volitum quin præcogni-
tum, ergo si voluntas velit ut intellectus de objecto
aliquo cogitet, debet voluntati objectum hoc aliquo
modo prius ad actum intellectus proponi; ergo vel
dabitur processus in infinitum, vel dicendum, esse
aliquod aliud determinativum actuum præter vo-
luntatem. Verum quidem est, si imperfectè propo-
natur objectum, posse voluntatem movere intelle-
ctum, ut de eo perfectius cogitet, & illius naturam
clarius indaget.

Quoad primum ergo quod in titulo quaeritur,
utrum scilicet sint species in intellectu? Resp. affir-
mative: cujus licet fateantur omnes rationem con-
vincentem assignari non posse, suadet tamen proba-
biliter ex eo; quod anima separata eget speciebus
ad suas operationes, ergo & conjuncta, cum non
majorem, imò minorem virtutem habeat ad intelli-
gendum in statu conjunctionis, quam separationis.

Dices, in statu conjunctionis habet aliud supplens
vicem speciei, nempe phantasma, ergo non eget spe-
cie. Contrâ, actus aliquos elicit intellectus circa ob-
jecta.

*III.
Species im-
pressæ non
sunt quid
prius visum.
Nec sunt for-
malis obiecti
repræsentatio-
rio.*

*IV.
Phantasia in
hoc statu
semper ope-
ratur unâ
cum intelle-
ctu.
Cur quidam
in unice sub-
iecte pueris
infantibus.*

*V.
Phantasia
frequenter
operatur an-
tecedenter ad
intellectum.*

*Cur cholici
somniaut
de prunis.*

*VI.
Aliquando
operatur
phantasia
cum intelle-
ctu concomi-
tante.
Aliquando
consequen-
ter.*

*VII.
Non potest
intellectus
prius exci-
tari ad op-
erandum à
voluntate.*

*VIII.
Dantur spe-
cies impressæ
in intellectu.*

IX.

phantasia
sine specie
bus impressis
non potest
excitari in
intellectum.

X.

Multa per-
cipit intello-
ctus, quæ
omnino non
cadunt sub
phantasiam.

jecta, quorum species, & notitia non erat antecede-
ter ad hos actus in phantasia, sed ad summum con-
comitantem, vel consequenter. Imò, non apparet
cur, ubi semel fuerit excitatus intellectus à phantasia,
non possit uti suis speciebus independentem à phantasia,
saltem antecederet, sed concomitante
solum, aut consequente: & hoc sensu dicitur intel-
lectus operari cum conversione ad phantasmata.

Secundò probatur: experimur intellectum longè
subtiliori modo, & clariori intelligere ac penetrare
objecta, quàm illa percipiat sensus, & phantasia, so-
lum enim videmus albedinem, vel lucem, intelle-
ctus verò ex hac occasione ulterius eas considerat
sub conceptu accidentis, qualitatis, &c. Præterea,
relationem earum transcendentelem ad effectus suos
& causas disquirat: ulterius etiam tendit ad inda-
gandum illarum subjectum, & causas efficientes, etiã
causam Primam, quorum pleraque non percipit
omnino phantasia, reliqua autem non eã claritate per-
cipit, ut possint illius actus esse sufficientes ad opera-
tiones tam perfectas. Aliud ergo requiritur com-
principium ad hoc præstandum, cuius scilicet mun-
us sit intellectum ad hos actus efficiendo juvare.

XI.

Species im-
pressa con-
currit cum
intellectu
ad actus ef-
fectivos.

Quoad secundum, dico species ad actus concur-
rere cum intellectu effectivè. Ratio est, vel enim
concurrere debent ad actus intellectus effectivè,
vel formaliter, sed non concurrunt formaliter, ergo.
Minor, in quâ est difficultas, probatur: species ex
naturâ suâ ordinatur ad supplendam vicem objecti,
si fuisset præsens, sed objectum non potest termina-
re intellectum in genere causæ formalis, ergo. Pro-
batur minor, Deus v.g. aut Angelus non potest in-
formare intellectum animæ, vel Angelus, ergo non
possunt illum determinare in genere causæ forma-
lis, sed tantum efficientis, concurrendo scilicet cum
illo effectivè ad actum producendum.

XII.

Concurrit
species effe-
ctiva pro-
batur ex
ratione ima-
ginis in actu.

Secundò probatur: actus intellectus, sicut naturâ
suâ est vitalis, ita est imago objecti, ergo sicut ob-
jectum formalitatem vitalitatis requirit ex naturâ suâ con-
cursum potentia vitalis, sic etiam ob rationem ima-
ginis talis objecti requirit principium aliquod tenens
se ex parte objecti, quod sit imago virtualis il-
lius, & cum intellectu ad illius productionem con-
currat effectivè.

XIII.

Licet intel-
lectus deter-
minat vo-
luntatem
formaliter,
non tamen
species hoc
modo deter-
minat intel-
lectum.

Tertiò: in oculo, non lux quæ informat oculum,
determinat ad visionem, sed illa quæ est in objecto,
ergo licet res aliqua informant, non tamen concur-
runt in quantum informant potentiam, sed in quan-
tum simul cum eã coefficientur actum. Nec refert, a-
ctum intellectus determinare voluntatem in gene-
re causæ formalis ad operandum; unus enim actus
intellectus est determinare illuminando & propo-
nendo objectum, quod facit in genere causæ forma-
lis tanquam representatio rei. hoc autem modo ju-
vare non potest intellectum species, cum non sit ul-
lius rei formalis representatio, ut supra ostensum est.

SECTIO V.

Quorum objectorum dentur species in
intellectu.

I.

Statim con-
trouersia.

Difficultas præcipuè est, utrum intellectus ha-
beat speciem propriam substantiæ, Angelus &
aliarum rerum, quæ sub sensum non cadunt, nam il-
larum quæ sensibus percipiuntur, non videtur du-
bium quin intellectus habeat proprias species, ut
albedinis, lucis, &c. has enim accipit à sensibus.
Mibi probabilius videtur dari in intellectu no-
stro, etiam in viâ, & dum anima est unita corpori,
propriam speciem impressam imperfectam Dei, An-

II.

geli, & aliorum objectorum, quæ sensibus non per-
cipiuntur. Ratio est, quia species impressa propria
alicujus rei est illa, quæ peculiari modo ad rei illius
representationem ordinatur: sicut species expressa
rei alicujus est illa, quæ rem illam formaliter repræ-
sentat: unde, sicut datur hic in viâ species expressa
Dei, seu actus illum peculiariter representans, licet
imperfectè, & confusè, ut cum quis dicit, *Deus est*
trinitas & unus, Deus est æternus, immensus, &c. ita
quidni dari similiter poterit species impressa huic
actui & objecto peculiariter correspondens.

Dices: species illa impressa esset quidditativa. Cõ-
trâ, ergo & expressa, cum quoad omnia illi in suo
genere conformetur. Resp. ergo, si per speciem
quidditativam intelligatur species representans
quidditatem rei, hanc speciem esse quidditativam:
sin verò per speciem quidditativam intelligatur
species quæ proveniat directè ab ipso objecto, &
non abstrahatur ab alijs rebus prius cognitis, nec
habeatur per discursum, hoc sensu non est species
quidditativa; pervenimus enim in cognitionem hu-
jus objecti, non directè per speciem ab illo proce-
dentem, sed per longum de alijs rebus discursum
ducimur in illius cognitionem, speciemque illius
propriam abstrahimus. Quod autem habeamus spe-
ciem propriam horum objectorum, inde probatur,
aliquando enim non per discursum ad Deum, vel
Angelum cognoscendum tendimus, sed sine discursu
prævio illos cognoscimus: unde sicut propter eã
arguimus esse in intellectu relictam speciem objecti
alicujus conclusionis, quod postea elicere possimus
actum circa objectum illud immediatè, & sine præ-
missis, ita & in præsentem.

Modus autem acquirendi has species est hujus-
modi. Dicitur alicui esse Angelos, ipse primò non ca-
pit quid velit loquens, per Angelum paulatim ergo
per res materiales obvias, & quæ sensibus subiacent,
naturam ipsi & proprietates Angeli aperit; ait esse
eum instar juvenis alati, pulcherrimi, fortissimi, &c.
pergit deinde depurando has species, & dicit esse
Angelum instar hujus juvenis, ablatis tamen imper-
fectionibus, id est, habere pulchritudinem, fortitu-
dinem, velocitatem, & permanentiam in ætate quasi
juvenili, &c. Ubi verò quis semel elicit actum hoc
modo representantem Angelum, poterit postea per
speciem ab hoc actu relictam (omnis enim actus,
juxta communem sententiam, producit in intelle-
ctu speciem sui objecti, vel saltem intellectus illam
producit illuminatus ab illo actu) Angelum im-
mediatè, & per propriam speciem, quam jam acqui-
sit, cognoscere.

Sicut autem hoc modo devenit intellectus in co-
gnitionem Angeli per res corporales, secludendo il-
larum imperfectiones, ita è contrario ad cognitio-
nem Entium rationis pervenit per cognitionem re-
rum verarum, & realium, secludendo earum perfe-
ctiones. Unde hippocervum equo & cervo similem
esse asserit intellectus metaphoricè, & seclusis per-
fectionibus, & consequenter ita esse similem, ut
longissimo distet intervallo, non tamen ita quin
majorem cum ijs similitudinem vel potius mino-
rem dissimilitudinem habeat, quàm cum relatione
rationis, vel unionem informationis fictâ inter duos
Angelos, aut cum alio hujusmodi.

Sic etiam negationes cognosci primò possunt per
hujusmodi species abstractas ab alijs rebus: cum e-
nim videamus rem unam positivam remove aliam
per remotionem veram & physicam, ut frigus calo-
rem, dicimus negationem esse remotionem formæ
ablatis perfectionibus. Hæ autem species imperfectæ
tendunt ad cognitionem negationis, paulatim tamè
magis ac magis depurantur, donec tandem, quan-
tum

Anima hic
in corpore
habet pro-
priam spe-
ciem im-
pressam ab-
stractivam
Dei. Ange-
li, & alio-
rum, quæ
sensibus non
percipiuntur.

III.

Hæc species,
licet repræ-
sentet quid-
dam ho-
rum obje-
ctorum, non
tamen est
species eo-
rum quid-
ditativa.

IV.

Explicatur
modus quo
species An-
geli, & alio-
rum, rerum
quæ non per-
cipiuntur sen-
sibus, ac-
quirantur.

V.

Quomodo
hic acquirat
intellectus
speciem en-
tium ratio-
nis.

VI.

Quæ ratio-
ne argui-
tur spe-
cies nega-
tionum.

tum rerum obscuritas patitur, propriæ sint negationis: licet fortè nunquam sint ita propriæ, ut non simul admisceantur species rerum positivarum: unde existimo negationes hic nunquam perfectè in se cognosci.

VII.

Per quas species eliciatur primum actus circa substantiam, & res spirituales.

Difficultas præcipuè est de primo actu circa res spirituales, substantiam, & alia hujusmodi, per quas scilicet species actus ille habeatur. Dicitur communiter non elici actum illum per speciem impressam, sed per species expressas, seu actus intellectus naturæ hunc actum præcedentes, habetur enim ut diximus per quendam discursum, unde dici solet actus ipsos, seu species expressas habere hanc vim, ut concurrant loco speciei impressæ ad actum ex ijs deductum. Sed quod in hoc aliqua sint difficultates, & quia supponit præmissas efficienter concurrere ad conclusionem, quod tamen in Logica, d. 47. l. 7. ostendi esse falsum, dicam quod mihi hac in re videtur probabilius, & loco citato insinuavi.

VIII.

Primum actus hic in via circa res spirituales produciuntur per species universales.

Existimo ergo primum actum, quo quis devenit in cognitionem Angeli, aut alterius rei sensibus non subiectæ, ex quo actu postea relinquitur, ut dictum est, species illius objecti, posse produci à speciebus quibusdam universalibus in representando: habet enim intellectus pro illo priori varias hujusmodi species universales, ut species pulchritudinis, fortitudinis, velocitatis, juventutis, &c. per has ergo poterit determinari efficienter ad producendum primum illum actum. Sicut enim juxta auctores suprâ citatos, potest ab actibus illis præcedentibus determinari intellectus ad hunc actum efficiendū, quidni etiam determinari poterit ab his speciebus, utpote quæ cum eo dicunt sufficientem proportionem.

IX.

Aliud est esse collectionem specierum universalium, aliud esse collectionem universalem.

Dices, hæ species sunt universales, ergo non possunt determinare ad actum circa objectum aliquod particulare. Distinguo antecedens, sunt universales sigillatim sumptæ, concedo antecedens, tota hæ collectio in his circumstantiis est universalis, nego. Aliud ergo est esse collectionem specierum universalium, aliud collectionem universalem, invicem enim se ad efficiendum limitant, & modificant, Unde, licet sigillatim ad varios actus sint hæ species indifferentes, simul tamen excitatæ sunt determinatæ ad hos actus, & circa hæc objecta in particulari.

X.

Per quas species eliciatur primum actus circa Trinitatem.

Hoc etiam modo existimo primò cognosci Trinitatem: habet enim intellectus speciem numeri ternarii, & unitatis, seu identitatis, & Dei: hæ ergo tres species simul produciunt primum actum circa Trinitatem, adjuxta tamen subinde præsertim in rudioribus, exemplis quibusdam crassioribus & rebus creatis deductis. Si autem cum speciebus numeri ternarii, & unitatis, seu identitatis conjungeret quis species rei alicujus creatæ, cui numerum hunc ternarium, & unitatem applicaret, faceret Chimeram, cum hoc objectum esset impossibile, Trinitas enim & unitas soli Deo competit.

XI.

Propositiones ex se universales in causando, conjunctæ, sunt ad unam conclusionem limitatæ.

Hoc autem ne videatur mirum, non erit abs re illud exemplis quibusdam illustrare. Et primò quoad hoc eandem omnino puto esse difficultatem de speciebus expressis, seu præmissis in ordine ad conclusionem. In hoc ergo syllogismo in Barbara, *Omnis homo est animal, omne risibile est homo, ergo omne risibile est animal*: singulæ ex his præmissis sigillatim sumptæ sunt indifferentes ad varias conclusiones inducendas; si enim vel Major, vel Minor cum aliâ propositione conjungeretur, aliam conclusionem eliceret, & cum alijs & alijs propositionibus, alias & alias conclusiones propè in infinitum, ut discurrenti patebit: ergo in se sunt propositiones universales in causando, seu in inferendo conclusiones, & tamè simul positæ se limitant & determinant, seu modificant ad hanc conclusionem in particulari, ita ut a-

liam in his circumstantiis elicere non possint. Quidni ergo idem præstare poterunt species impressæ? Idem ostendi potest in alijs rebus, ut in quatuor primis qualitatibus, calor enim ut tria ex se indifferens est ut sit in hoc mixto vel in illo, sicut & frigus ut tria, humiditas item & siccitas in certis gradibus, omnes tamen in certâ temperie determinant ad hoc vel illud mixtum in particulari, non ad aliud, & sic de alijs plurimis.

Dantur in intellectu species tam singularium, XII. quàm universalium. Quod dantur species singularium, videtur clarum; nec enim solum cognoscitur homo, sed Petrus, Paulus, &c. alioqui non possemus formare has propositiones, *Petrus est Romæ, Paulus est Leodij*, &c. Deinde, eorum objectorum habemus speciem in intellectu, quæ percipimus sensibus, sed per hos percipiuntur singularia, cum omnia percipiuntur semper ut existentia, ergo. Esse etiam species universalium in intellectu, probatur; nec enim singularia tantum cognoscimus, sed etiam universalis, & gradus, & prædicata Metaphysica mente distinguimus, ergo eorum etiam habemus speciem, tanquam alterum comprincipium ad actus hosce eliciendos.

Difficultas tamen hic est, & maxima, quomodo seu per quas species cognoscantur rationes universales, & quo pacto hæ species producantur. Et quidem post primum actum non videtur hoc captu difficile, cum enim, ut suprâ diximus, omnis actus sit productivus speciei sui objecti (vel saltem intellectus ab actu illo illustratus speciem illam possit producere) ubi semel representata est ratio aliqua communis, relinquitur in intellectu quasi semen quoddam ad producendos postea actus rationis illius representativos. Præcipuè ergo procedit difficultas de primo actu, per quas scilicet species eliciatur. Cum itaque videat intellectus res varias in ratione aliqua omnibus aqualiter competente convenire, esseque sibi similes, colligit speciem illius rationis in quâ sunt similes, non considerando illas formaliter ut discrepant: quod cò facilius contingere potest, si non sigillatim res illas consideret, & distinctè, sed solum indistinctè.

Conflitè: nunquam quis cernat individua, quin illa videat in aliquo loco & tempore, cum hæ circumstantia in quamlibet necessariò comitentur, potest tamen intellectus, ob subtilem & abstractivum suum modum tendendi, separare illa intentionaliter, & acquirere speciem illius rei secundum se, per quam postea recordetur quis Petri ex gr. quem aliquando vidit, non cogitando omnino de loco, in quo illum vidit.

Hinc colliges quid sit intellectus agens, quid possibilis: nihil enim aliud sunt quàm ipsa substantia animæ, quæ in quantum abstrahit species à phantasmatis, dicitur intellectus agens; in quantum vero recipit hæ species, ut aliqui volunt, dicitur possibilis, vel potius passibilis, quod veluti eas patitur, non agat. Secundo, dici potest intellectus possibilis, seu passibilis, in quantum elicit & recipit actus intellectus, per quos percipit seu intelligit res, quarum sunt representativæ hæ species quas, ut dixi, in quantum dicitur agens, in se producit.

SECTIO VI.

De divisibilitate specierum.

Quæstio præcipuè procedit de divisibilitate specierum materialium, albedinis v.g. de divisibilitate, inquam, non subiectivâ, sed objectivâ, id est, non utrum sint diversæ partes speciei in diversis partibus

Sunt in intellectu species tam universalis, quàm singularium.

Per quas species producantur actus primò representant rationem communem.

Intellectus, multa intentionaliter separat, quæ realiter separantur.

Quid sit intellectus agens, & possibilis.

Quæstio
procedit de
divisibili-
tate objecti-
vâ speciei-
rum, non de
subjectivâ.

partibus subjecti, in quo recipiuntur (hoc enim pro præsentati admittimus, & eadem ferè de iis hac in parte est ratio ac de aliis qualificatibus materialibus) sed utrum in eadem parte subjecti sint tot diversæ partes specierum quot sunt partes in objecto quod eas producit, ita ut singulæ partes speciei representent singulas tantum partes objecti, vel utrum totum objectum ex adverso oculi positum, seu omnes illius partes producant singulas partes speciei, & consequenter quævis pars minima speciei sit representativa totius objecti, seu omnium partium illius: sicut actio qua ignis B producitur ab igne A, licet subjectivè sit divisibilis, id est, habeat diversas partes correspondentes diversis partibus subjecti, cui inest, singulæ tamen ex his partibus actionis pendunt indivisibiliter à toto igne A, ita ut quævis illius parte pereunte pereat tota actio.

II.

Species sen-
sum mate-
rialium
possunt esse
objecti vbi
divisibiles.

Conclusio: nulla est repugnantia, ut eadem pars speciei sit representativa plurium partium objecti divisibilis quoad extensionem, imò ita videtur frequenter, aut etiam semper contingere. Est contra P. Hurt. hic d. 12. sect. 5. P. Arriag. d. 4. sect. 7. num. 223. P. Oviedo Contr. 13. p. 5. num. 1. & alios. Prima pars probatur: quid enim magis repugnat ut eadem pars speciei impressa sit virtualiter representativa duarum partium objecti, quam ut eadem visio, seu species expressa representet duas partes objecti, imò & duo objecta planè distincta? quod tamen communiter censetur non repugnare, nihilque frequentius, quam eandem posse esse visionem albedinis & nigredinis.

III.

Eadem unio
respicit plu-
res extremas,
ergo &
eadem spe-
cies plura
objecta.

Contr. eadem unio potest esse, imò & de facto est, inter res varias, maximeque diversas, ut inter materiam & formam, substantiam & accidens; imò & ex extrema, concedunt recentiores communiter posse dari unionem, quæ connectat plures formas eidem materiæ: quidni ergo & eadem species poterit esse representativa virtualiter plurium partium objecti, cum non magis species impressa sumat suam specificationem ab objecto, quam species expressa, vel quam unio ab extremis.

IV.

Plures par-
tes objecti
possunt
concurrere
ad produ-
cendam
eamdem
partem
objecti.

Dices primò, objectum sensibile non cognoscitur nisi à specie, quam producit, sed pars A objecti non producit partem B speciei, sed solum partem A, ergo non potest cognosci nisi per partem A. Resp. concedendo maiorem, & distinguendo minorem: pars A objecti sola non producit partem B speciei, concedo minorem, non producit simul cum parte B objecti, nego: sic autem semper manet, objectum videri per speciem quam producit, & consequenter per speciem sui; visio enim per hanc speciem producta non est visio solius partis A in objecto, sed etiam partis B.

V.

Species, quæ
est unius
objecti
tantum,
numquam
potest esse
species al-
terius.

Urgebis, pars A objecti sola aliquando producit speciem sui, quæ pars speciei est tantum representativa illius partis, ergo gratis dicitur dari posse aliam speciem, quæ producatur à parte A & B simul, sitque utriusque representativa. Contrà primò, idem argumentum fieri potest de visione, seu specie expressa. Contrà secundo, actio A profuit ab igne A seorsim applicato, & tamen non repugnat, ut alia actio profuit indivisibiliter ex parte agentis ab igne A, & B simul applicatis. Resp. ergo sicut sæpè usum in Logica: um Physica diximus, licet actio, quæ semel est huius agentis tantum, sicut & visio huius objecti tantum, non possit esse actio, aut visio alterius agentis, vel objecti, dari tamen potest juxta omnes alia actio & visio, quæ plura objecta vel agentia respiciat indivisibiliter: ita & contingere potest in specie impressa.

VI.

Dices secundo, ergo ablata minimâ parte objecti perit tota species impressa. Contrà, quid in hoc ma-

R. P. Tho. Compteni Philosophia.

gis incommodi quam in specie expressa, seu visione ipsâ, quæ secundum communissimam sententiam, ablata minimâ parte objecti, tota perit. Sicut secundum omnes quando magnus aliquis ignis producit parvum, ablata minimâ partemagni ignis, perit tota actio, & alia tota emergit.

Dices tertio, hinc sequi si quis interius aliquantulum stet intra cubiculum, fore ut tantam partem cœli videat, atque si prospiceret per fenestram: patet sequela, nam in fenestram producitur species indivisibilis totius illius partis cœli, ergo illa species producit ulterius aliam speciem sibi similem usque ad oculus videntis, & consequenter videbit totam illam partem cœli, quam videt stans in fenestram.

Misror hoc argumentum tantopere à P. Arriaga urgeri, cum eadem prorsus sit difficultas, si species illius partis cœli sit indivisibilis, si species illius partis cœli sit divisibilis secundum diversitatem partium objecti: sicut enim dicitur fore ut species illa indivisibilis producat aliam sibi similem, ita illa divisibilis, seu plures illæ partes quidni producant partes alias sibi similes, sic; non minor est difficultas in illâ sententiâ quam in hac. Resp. ergo non posse produci speciem directè, nisi in illâ parte spatii, aut oculi, quod à parte objecti quæ representat, duci potest linea recta, sed producitur alia species imperfectior, & representativa pauciorum partium objecti: quæ species vel dici potest producta à specie illâ perfectiore, & virtualiter hanc continere (sicut sextus gradus heterogeneus caloris continet quintum, & alios quinto inferiores) vel immediate procedere ab illis partibus objecti, à quibus ad eam partem aëris duci potest linea recta: sicut respondere debent adversarii de suâ specie divisibili.

Dices quarto cum eodem num. 227. hinc sequi, contra manifestam experientiam, omnes partes albedinis, quantumvis inæqualiter distantes, æquè clarè videri: patet, inquit evidenter sequela, claritas enim actus visionis provenit ab intentione speciei, cum ergo æqualis sit intensio speciei respectu objecti remoti & propinqui, utpote indivisibilis, æquè quali claritate utrumque representabit.

Hoc argumentum minus urget quam præcedens: quod ut clariùs appareat, suppono communem Philosophorum doctrinam, posse scilicet per eandem speciem expressam, seu actum intellectus indivisibilem duo objecta inæqualiter representari: sicut, ut non ab eam longius, hæ ipsæ partes albedinis inæqualiter distantes eodem indivisibili actu in specie intellectus representantur: effectus item representatur in causâ, ut creaturæ in Deo clarè viso, minus tamen clarè quam Deus, actus enim ille respectu Dei est intuitivus, respectu creaturæ abstractivus. Si ergo argumentum supra positum valeat, sequitur, hoc actu indivisibili æquè clarè videri omnes illas partes albedinis, tam clarè etiam cerni creaturas, quam Deum: Simile enim conficiam argumentum, ubi respectu duorum objectorum nulla est inæqualitas in claritate visionis, objecta illa videntur æqualiter, sed respectu horum objectorum nulla est inæqualitas in claritate visionis, est enim eadem indivisibilis visio respectu utriusque objecti, ut supponimus, ergo objecta ista actu illo videntur æqualiter, quod tamen certum est esse falsum. Sicut ergo hoc argumentum non tenet in specie expressa, & representatione formali, ita multò minus in impressa, & representatione virtuali.

Dico itaque, totum actum esse magis clarum & intuitivum respectu unius, & totum abstractivum & minus clarum respectu alterius. Sic etiam species est effectiva actus qui representet unum objectum magis, aliud minus clarè, species enim non respicit objectum, nisi per actum. Sicut ergo tota species expressa nōs clarè

Ablata mi-
nimâ parte
objecti perit
tota species.

VII.

Dices, ergo
stans intra
domum
tantam
partem
cœli
videt
ac stans in
fenestram.

VIII.

Retorque-
tur argu-
mentum.

Non potest
produci
species, nisi
ab illâ parte
objecti à
qua duci
potest linea
recta ad
partem
spatii in
quâ produ-
citur.

IX.

Dices, si
species sit
indivisibi-
lis, omnes
partes ob-
jecti æquali
claritate
videbuntur.

X.

Hoc etiam
argumentum
retorque-
tur, & solvi
debet ab
obicientibus
expressè.

XI.

Tota species
est respectu
unius ob-
jecti magis,
respectu al-
terius mi-
nus clarè.